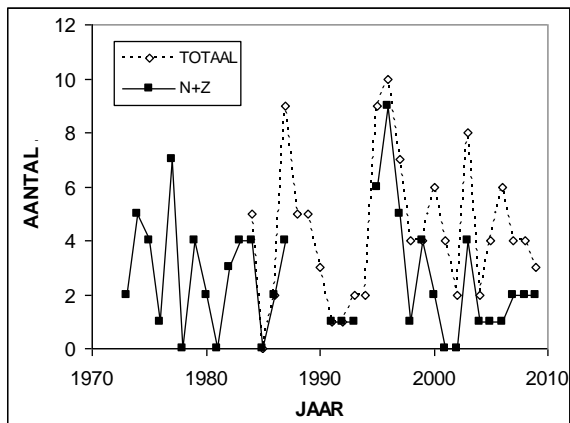

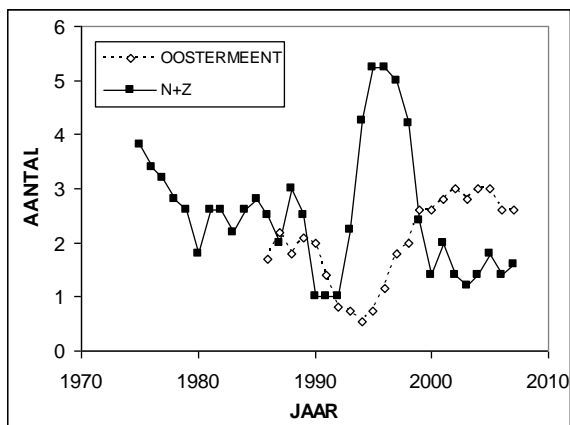
Het voorkomen van de Koekoek in de westelijke Eempolders

Dit jaar heeft de Avifaunavergadering de Koekoek uitgekozen als vogel van het jaar. De afgelopen jaren werd deze titel toegekend aan soorten die zo weinig in de Eempolders gezien worden dat het niet zinvol was om een verhaal te geven over hun voorkomen in dat gebied. Voor de Koekoek ligt dat anders, ieder jaar zien of vooral horen wij er wel een aantal. Het zijn er overigens ook weer niet zoveel, het record aantal staat op 10 waarnemingen in 1996.

Figuur 1. Totaal aantal getelde Koekoeken per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oosterveent, de stippellijn de totale aantallen.

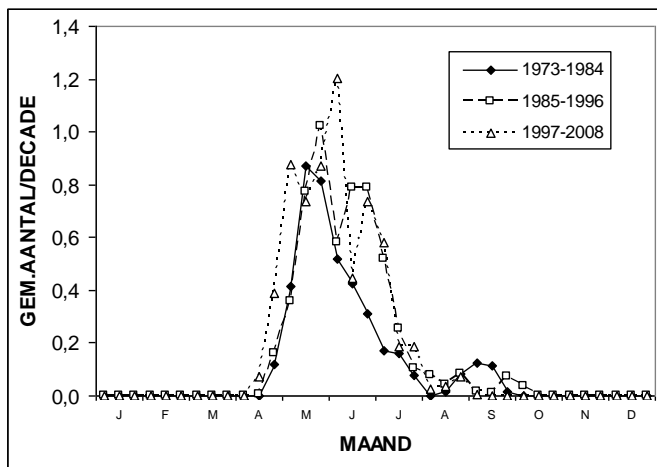
We zien dat de aantallen van jaar tot jaar sterk wisselen, wat het moeilijk maakt om trends te ontdekken. Daarom heb ik in figuur 2 het lopend gemiddelde over telkens vijf jaar van dezelfde getallen genomen. Daarbij zijn het oude telgebied (Noord en Zuid) en de Oosterveent apart vermeld.

Figuur 2. Vijfjarig lopend gemiddelde van de gegevens uit figuur 1.

Opvallend zijn een dip net na 1990 en een piek in de jaren daarna. Het is natuurlijk wel zo dat die piek er indrukwekkend uitziet, maar de aantallen zijn klein en toevallige variaties kunnen daardoor vrij grote uitslagen geven. Statistisch lijkt de piek significant, maar hij kan in principe veroorzaakt zijn doordat er een paar jaar één Koekoek rondvloog die wat luidruchtiger was dan normaal. De hoge aantallen in de oorspronkelijke telgebieden voor 1990 en de lage aantallen vanaf 2000 hebben betrekking op een flink aantal jaren en lijken daarom wel degelijk reëel. Dat wijst er op dat de Koekoek in deze gebieden is afgenomen. In de Oosterveent blijkt het omgekeerde het geval. Hier zijn de aantallen juist toegenomen. Gemiddeld zijn de aantallen hier tegenwoordig zelfs hoger dan in de rest van het gebied. De

oppervlakte van de Oostermeent is minder dan een tiende van de het totale getelde oppervlak. De dichtheid in de Oostermeent is dus veel hoger.

Figuur 2. Gemiddeld aantal Koekoeken per decade voor drie periodes van twaalf jaar.

De verdeling over het jaar is zoals verwacht. In april zien we de eerste Koekoeken, na juli is een waarneming bijzonder. Het valt op dat de piek in de eerste twaalf jaar smaller lijkt dan later. Bij nadere analyse blijkt dat dit vooral komt doordat pas vanaf 1984 de Oostermeent geteld wordt. In de Oostermeent blijken relatief meer Koekoeken in juni en juli waargenomen te worden dan in de rest van het gebied.

Zoals bekend leggen Koekoeken hun eieren in de nesten van andere vogels. Ieder vrouwtjes Koekoeken legt haar eieren in de nesten van één soort. Haar eieren zijn wat tekening betreft ook aangepast aan de eieren van die soort. Als waardvogels worden in Nederland vooral Heggenmus, Kleine Karekiet, Graspieper, Witte Kwikstaart en Rietzanger genoemd. De waarschijnlijkste kandidaten voor de Eempolders lijken Kleine Karekiet, Witte Kwikstaart en Graspieper. Voor deze soorten geldt dat in de broedtijd de Graspieper in alle deelgebieden is afgenomen, de Witte Kwikstaart overal is toegenomen en de Kleine Karekiet is toegenomen in de Oostermeent en gelijk gebleven in de rest van het gebied. Het lijkt daarom waarschijnlijk dat in de Oostermeent, waar de Koekoek is toegenomen, de waardvogel de Kleine Karekiet is. In de rest van het gebied zou de Graspieper de belangrijkste waardvogel kunnen zijn, maar het is natuurlijk ook mogelijk het daar gaat om dezelfde Koekoeken die in de Oostermeent rondvliegen.

Een andere voorwaarde voor de aanwezigheid van Koekoeken is natuurlijk de aanwezigheid van voedsel. Dit bestaat hoofdzakelijk uit rupsen, en vooral harige rupsen. Over de verspreiding daarvan in de Eempolders is mij niets bekend, maar het zou best kunnen zijn dat die in de rietzones meer voorkomen. Ook het later in het jaar voorkomen van Koekoeken in de Oostermeent zou verklaard kunnen worden als in het riet langer geschikte rupsen voor zouden komen. Een aanwijzing daarvoor zou kunnen zijn dat in de omgeving van het Gooi Koekoeken vooral in moerasgebieden talrijk zijn.

Referenties

Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J., 2001. Algemene en schaarse Vogels van Nederland. (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht

Jonkers, D.A., Kole, R.A. & Taapken, J. (red.) 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. VWG het Gooi en Omstreken, Hilversum